

D'ON VE EL NOSTRE ENDARRERIMENT SOCIAL?

Vicenç Navarro

Catedràtic de Polítiques Públiques. Universitat Pompeu Fabra, i

Professor de Public Policy. The Johns Hopkins University

12 de juliol de 2013

Es miri com es miri, Catalunya està a la cua de l'Europa social, amb uns ingressos a l'estat dels més baixos de la Unió Europea dels Quinze (UE-15), que és el grup de països més desenvolupats econòmicament de la Unió Europea (UE). Aquests ingressos d'Espanya representaven l'any 2009 el 35% del seu PIB, un percentatge molt més baix que el de Suècia (54%), que és dels països amb uns ingressos a l'estat més elevats. No és estrany que amb aquests ingressos tan baixos el finançament públic del seu estat del benestar estigui també molt endarrerit. La seva despesa en protecció social, que cobreix les transferències (com les pensions i els ajuts a les famílies) i serveis públics de l'estat del benestar (com

sanitat, escoles bressol, serveis domiciliaris, serveis socials i altres), està entre les més baixes de la UE-15. L'any 2009 va representar només un 22,7% del PIB, comparat amb un 30,5% a la UE-15 i un 32% a Suècia. Aquest escàs desenvolupament del seu estat, incloent el seu estat del benestar, es reflecteix també en la seva escassa ocupació pública. Mentre que, quan va començar la crisi, a Suècia una persona adulta de cada quatre treballava en els serveis públics (predominantment de l'estat del benestar), a Catalunya no arribava ni a una de cada deu. La mitjana de la UE-15 era d'un 15% de la població adulta que treballava en els serveis públics, incloent-hi els de l'estat del benestar.

Una altra característica de les polítiques públiques de la Generalitat de Catalunya és el seu limitat impacte redistributiu. Així, en l'últim any de què es tenen dades, el 2011, sense la intervenció de la Generalitat (i de l'estat central), el 26% de la població a Catalunya seria pobre, un percentatge que baixa 7 punts (fins al 19%) després de les intervencions de l'estat del benestar. La mitjana de la UE-15 passa del 27% al 17% (la reducció de la pobresa és de tres punts més que a Catalunya) i a Suècia passa de 28% a 14% (14 punts, el doble que a Catalunya).

A què es deu aquesta situació de subfinançament de l'estat i d'escassa redistribució? Aquí les teories abunden. Una és la d'atribuir

aquests fets a l'articulació de l'estat a Catalunya amb l'estat espanyol, que condiona molt les polítiques públiques de la Generalitat. Això és cert en gran mesura. Però no hem d'oblidar que gran part de les decisions sobre polítiques públiques que afecten els ingressos a l'estat i la seva distribució són preses a les Corts espanyoles amb la participació de partits que han governat Catalunya, i/o tenen representació al Parlament de Catalunya, que en nombrosíssimes ocasions han facilitat l'aprovació d'aquestes polítiques (com la reducció dels impostos, la seva regressivitat i les retallades de despesa pública, inclosa la social), amb la qual cosa són coresponsables d'aquestes polítiques. No poden, per tant, excusar sempre aquesta pobresa per la seva ubicació en l'estat espanyol, quan, en realitat, han aprovat lleis i han donat suport a polítiques públiques que han configurat l'estat de la situació. En realitat, Espanya comparteix amb Catalunya el fet de ser un estat amb molt pocs recursos (35% del PIB), poca despesa en protecció social (22,7%) i poca ocupació pública (menys del 10% de la població adulta).

Un altre argument, en certa manera relacionat amb l'anterior, és el gran desequilibri entre l'aportació de Catalunya en impostos a l'Estat i la recepció de fons d'aquest Estat. Aquest desequilibri rep el nom de dèficit fiscal, o espoli, en terminologia més bel·licista. Considerant la xifra màxima que s'ha citat per a aquest dèficit fiscal (el 8% del PIB

català), es pot calcular com seria el creixement de la despesa en protecció social a Catalunya si fos independent i no existís cap dèficit fiscal. Aquesta situació és una mica extrema, ja que, si la Catalunya independent estigués a la Unió Europea, tindria també un dèficit fiscal, perquè entre Catalunya i la Unió Europea hi hauria un desequilibri i, en ser més rica que la mitjana de la UE (al voltant del 120% de la mitjana), Catalunya contribuiria més a la UE del que rebria. La distància entre el país més pobre de la Unió Europea (Bulgària) i Catalunya és molt més gran que entre Extremadura i Catalunya. Naturalment, la mida d'aquest dèficit fiscal dependria de la política redistributiva que se seguís a la Unió Europea i/o a l'eurozona, a les quals Catalunya pertanyeria. Ara bé, ignorant aquesta observació i simplement seguint les mateixes prioritats que avui apareixen al pressupost de la Generalitat, podem calcular quant augmentaria la despesa social si no hi hagués dèficit fiscal amb Espanya. Doncs bé, prenent les dades de l'inici de la crisi, la despesa social per habitant passaria de 5.475 unitats de poder de compra (upc, monedes estandarditzades per homologar la capacitat de compra) a 6.236 upc, que és una millora notable, però molt insuficient. En realitat, Catalunya hauria d'haver gastat, pel nivell de riquesa que té, 8.210 upc.

Quina és, doncs, la raó per la qual no es gasta aquesta quantitat? La resposta és la mateixa que explica l'escàs desenvolupament social

d'Espanya, Grècia i Portugal. És a dir, l'enorme domini que històricament les forces conservadores han tingut en les institucions polítiques del país: quaranta anys de dictadura seguits d'un període democràtic amb gran domini de les forces conservadores, que no han donat gaire prioritat ni a la despesa social ni a la redistribució de recursos. El fet que l'Estat (incloent-hi la Generalitat) sigui pobre, amb escassa sensibilitat social i poc redistributiu es deu primordialment a la gran influència d'aquestes forces conservadores sobre l'Estat, tal com també va ocórrer als altres països esmentats. Durant la crisi actual i com a resultat d'aquesta gran influència conservadora, en tots aquests països, incloent-hi Catalunya, les rendes del capital han guanyat terreny molt ràpidament a costa de les rendes del treball; i això es deu a les decisions preses a les Corts espanyoles i al Parlament de Catalunya per partits que tenen representació en l'hemicicle català. Per tant, no es pot culpar de tot Madrid, encara que se'n faci una crítica que, per cert, jo comparteixo. Part de la causa la tenim aquí a Catalunya amb l'excessiva influència que les forces conservadores catalanes han tingut sobre l'estat central i sobre la Generalitat. És a dir, la causa radica també aquí dintre de Catalunya. I d'això no se'n parla gaire als mitjans de comunicació.